

KAMU KESİMİNDEKİ ÜNİVERSİTELİ İŞÇİLERİN SORUNLARI

Aydınlık Gazetesi, 5 Ağustos 2019

Yıldırım Koç

Kamu kesiminde işçi statüsünde kadrolu olarak çalışan üniversite mezunları (önlisans, lisans ve lisansüstü) bir süredir sosyal medya üzerinden sürdürdükleri etkinliklerle memur statüsüne geçmeye çalışıyorlar. Benim elektronik postama da bu konuda çeşitli iletiler gönderdiler. Ancak sorunu doğru olarak kavradıkları kanısında değilim.

İŞÇİ-MEMUR AYRIMI

Türkiye’de devlet memurluğu bir dönem hem çok itibarlıydı, hem de önemli haklar tanıyordu. 1926 yılında kabul edilen ve 1965 yılına kadar çeşitli değişikliklerle yürürlükte kalan 788 sayılı Memurin Kanunu ve ardından kabul edilen maaş kanunları, devlet memurlarını, maaşların düzeyi, iş güvencesi, çalışma süresi, yıllık ücretli izin, emeklilik hakkı, sağlık hizmetlerinden parasız yararlanma gibi konularda ayrıcalıklı bir konuma getirdi. Devlet memurları, kız çocuk sahibi ailelerin gözde damat adaylarıydı.

Bu konum 1950’li yıllarda değişti. 1960’lı ve 1970’li yıllarda toplu iş sözleşmelerinden yararlanan işçilerin ücretleri ve diğer hakları, devlet memurlarının haklarının ötesine geçti. Ancak 1980’li yıllarda işçilerin gelirleri epeyce düştü; fakat 1989, 1990 ve 1991 kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinin ardından kamu kesiminde işçilerin ücretleri (ve eğer fazla çalışma yapıyorlarsa, fazla çalışma ücretleri ve ayrıca ikramiye ve diğer yan ödemeleri) memurların maaşlarının çok üstüne çıktı.

Bütün bu dönemler boyunca da Türkiye’de sık sık gündeme gelen bir konu, kamu kesiminde çalışanların hangilerinin işçi, hangilerinin memur statüsünde istihdam edileceğiydi.

Bu konuda çok kapsamlı bir çalışma 1976 yılında yayımlandı. TBMM tarafından görevlendirilen Orhan Bircan, Ali Nusret Sun, Oktay Yıldırım, Ceyhan Güney, M.İsmet Aral ve Abdülkadir Akyel’den oluşan “İşçi-Memur Ayrımı Komisyonu” kamu kesiminde hangi görevlerin işçiler, hangi görevlerin memurlar tarafından yapılacağına ilişkin çok kapsamlı listeler hazırladılar. Bu listede, çalışan kişilerin örgün eğitim düzeyleri değil, yaptıkları işler esas alınmıştı. Ancak bu kapsamlı düzenleme, siyasi müdahaleler nedeniyle, hayata geçirilemedi.

Kamu kesiminde istihdam daha sonraki yıllarda da ciddi sorunlar yarattı. İnsanlar bazı dönemlerde memuriyetin iş ve gelir güvencesinden yararlanmak için bu statüye geçmeye çalıştı; bazı dönemlerde işçi olup toplu sözleşme ve sendika aracılığıyla daha iyi koşullara erişmeyi amaçladı.

AKP’NİN KAMU PERSONELİ PROJESİ

AKP ise 2004 yılı Ağustos ayında hazırlanan Kamu Personel Kanunu Taslağı ile memurların çok büyük bölümünü sözleşmeli personel statüsüne geçirmeyi gündeme getirdi. Dönemin koşullarında bu proje uygulamaya sokulmadı. Ancak devlet personel rejiminin köklü bir biçimde yeniden düzenlenmesi her an yeniden gündeme gelebilir.

ÜNİVERSİTE DİPLOMASI GÜNÜMÜZDE GEÇER AKÇE Mİ?

1973 yılında Türkiye’deki bütün üniversitelerde yalnızca 168 bin öğrenci vardı. O yıl üniversiteden mezun olanların sayısı yalnızca 23.760 idi. O dönemde bir kişinin onu memnun edecek çalışma ve yaşama koşullarına kavuşmasında üniversite diplomasının büyük önemi vardı.

YÖK verilerine göre, 2018 yılında 206 üniversitede 2,8 milyon önlisans, 4,2 milyon lisans ve 500 binden fazla lisansüstü düzeyde öğrenci vardı. Bu öğrencilerin her yıl beşte birinin mezun olduğu düşünülürse, her yıl 1,5 milyon üniversite öğrencisi işgücü piyasasına katılmaktadır. 2019 yılında üniversite diploması alan kişi sayısı, 1973 yılında ortaokul diploması alan kişi sayısından çok daha

fazladır (1973 yılında ortaokuldan mezun olan toplam öğrenci sayısı 181,5 bindi). Diğer bir deyişle, günümüzde üniversite diploması işgücü piyasasında geçer akçe değildir; işgücünü satmaya çalışan kişi açısından önemli bir güç kaynağı oluşturmaz. 1973 yılında, örneğin orta sanat mezunu bir kişinin diploması, günümüzde sayıları çığ gibi büyümüş üniversitelerin çoğundan alınan diplomadan daha etkiliydi.

TÜİK verilerine göre, 2018 yılı Aralık ayında 4,3 milyon işsiz 1,1 milyonu üniversite mezunuydu.

Ben, birilerinin hoşuna gitmek için olmayacak duaya amin diyenlerden değilim. Benim önerim, üniversite diplomasının günümüzde artık bir ayrıcalık kaynağı olmadığını anlaşılması; işçiler arasında örgün eğitim düzeyine göre bölünmelere yol açmadan, işçi olarak çalışma ve yaşama koşullarının iyileştirilmesi için mücadele edilmesidir.